

Łukasz Kozar<sup>1</sup>

## Rozdział VI

# Rozwój agencji pracy tymczasowej w województwie łódzkim w latach 2003-2012

### Wprowadzenie

Celem niniejszego rozdziału jest analiza i opis zmian ilościowych zachodzących w działalności agencji zatrudnienia, w zakresie usług pracy tymczasowej w województwie łódzkim, w latach 2003-2012. Okres ten stanowi pierwsze dziesięć lat funkcjonowania tego rodzaju podmiotów na rynku pracy w Polsce.

Opis rozwoju agencji pracy tymczasowej (w skrócie zwanych dalej APT) rozszerzono o pracowników tymczasowych i pracodawców użytkowników. Informacje na temat liczebności tych dwóch grup prezentowane są dla lat 2005-2012, z uwagi na brak dostępności danych dla wcześniejszego okresu. Zabieg tego rodzaju pozwolił na próbę przedstawienia skali upowszechnienia pracy tymczasowej w woj. łódzkim oraz zobrazowanie dynamiki zachodzących w niej zmian na przestrzeni obranych lat. Dodatkowo przeprowadzono analizę struktury pracowników tymczasowych według płci oraz formy prawnej umów na podstawie których świadczyli pracę tymczasową.

Podstawowe źródło przytaczanych informacji stanowią dane administracyjne zawarte w corocznych sprawozdaniach z działalności agencji zatrudnienia opracowywanych i publikowanych przez Departament Rynku Pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Wykorzystano także dane zamieszczone w Krajowym Rejestrze Podmiotów Prowadzących Agencje Zatrudnienia (obejmuje tzw. certyfikowane agencje zatrudnienia<sup>2</sup>) oraz informacje prezentowane na stronach internetowych agencji zatrudnienia (pracy tymczasowej) i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Łodzi.

Na zakończenie przedstawiono podstawowe wnioski płynące z przeprowadzonej analizy funkcjonowania agencji zatrudnienia, wykonujących działalność z zakresu pracy tymczasowej na obszarze woj. łódzkiego. Dokonano również próby oceny możliwości dalszego rozwoju tego rodzaju podmiotów przy uwzględnianiu zachodzących zmian społecznych i gospodarczych.

---

<sup>1</sup> Doktorant, Katedra Pracy i Polityki Społecznej, Instytut Ekonomik Stosowanych i Informatyki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki.

<sup>2</sup> Agencje zatrudnienia certyfikowane to uprawnione podmioty do prowadzenia działalności agencji zatrudnienia, zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Podmiotów Prowadzących Agencje Zatrudnienia.

## 1. Charakterystyka ilościowa agencji pracy tymczasowej

### 1.1. Agencje zatrudnienia w Polsce i w województwie łódzkim

Pod względem liczby zarejestrowanych agencji zatrudnienia, niezależnie od profilu działalności, woj. łódzkie zajmuje ósmą pozycję wśród województw w skali kraju (rysunek 1). Liczba podmiotów zarejestrowanych na dzień 31.10.2013 była wyższa o 25 nowych zarejestrowanych przedsiębiorstw w porównaniu z dniem 31.12.2012. Agencje zatrudnienia powstają głównie w miastach. Najwięcej tego rodzaju podmiotów zarejestrowano w Łodzi oraz dwu innych miastach powiatowych - Piotrkowie Trybunalskim i Skierniewicach. Inne miejscowości, w których są chętnie tworzone agencje zatrudnienia to Pabianice, Tomaszów Mazowiecki, Aleksandrów Łódzki, Łęczyca, Wieluń, Bełchatów, Sieradz, Ozorków, Kutno oraz Stryków. Agencje zatrudnienia powstają w tych miejscowościach nie tylko ze względu na dostępność potencjalnych pracowników czy też rozwiniętą infrastrukturę. Istotną rolę odgrywają pracodawcy – przyszli klienci agencji zatrudnienia, którzy mogą korzystać z ich usług, np. w zakresie pracy tymczasowej.



Rysunek 1. Agencje zatrudnienia w Polsce według województw (dane na 31.10.2013)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Krajowego Rejestru Podmiotów Prowadzących Agencje Zatrudnienia, <http://www.kraz.praca.gov.pl>. [dostęp z dn. 15.11.2013].

Zauważalne jest niejednorodne rozmieszczenie liczby zarejestrowanych agencji zatrudnienia w skali województw. Spośród województw charakteryzujących się najmniejszą liczbą omawianych podmiotów (poniżej 150 zarejestrowanych agencji zatrudnienia), aż pięć jest położonych w części wschodniej kraju (województwa: podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie, lubelskie i podkarpackie).

Województwo łódzkie leży w centralnej części Polski i sąsiaduje z sześcioma innymi województwami. Trzy spośród nich zajmują pierwsze miejsca w rankingu województw pod względem liczby zarejestrowanych agencji zatrudnienia w kraju. Są to: woj. śląskie (ponad dwukrotnie więcej agencji zatrudnienia niż w woj. łódzkim), woj. wielkopolskie (ponad dwu i półkrotnie więcej agencji zatrudnienia niż w woj. łódzkim) oraz woj. mazowieckie (największa liczba zarejestrowanych agencji zatrudnienia w Polsce - ponad czterokrotnie więcej agencji zatrudnienia niż w woj. łódzkim). Świadczyć to może o tym, iż w województwach tych lokalne rynki pracy są bardziej przyjazne dla tworzenia i rozwijania agencji zatrudnienia niż na innych obszarach kraju (zarówno w zakresie pozyskiwania odpowiednich pracowników, jak i przedsiębiorstw chcących korzystać z oferowanych przez te podmioty usług). Sąsiedztwo woj. łódzkiego z województwami, gdzie była zarejestrowana największa liczba agencji zatrudnienia, a zwłaszcza z woj. mazowieckim, może przyczyniać się do większej preferencji rejestrowania nowopowstających agencji zatrudnienia na ich obszarze być może ze względu na większy rozwój gospodarczy, szczególnie aglomeracji warszawskiej i Śląska w porównaniu z woj. łódzkim. W konsekwencji w statystykach opartych na Krajowym Rejestrze Podmiotów Prowadzących Agencje Zatrudnienia może być mniej takich podmiotów w woj. łódzkim.

## 1.2. Przeszkody w oszacowaniu liczby agencji pracy tymczasowej

Dokładne oszacowanie liczby agencji pracy tymczasowej działających na obszarze woj. łódzkiego jest bardzo trudne. Wynika to z kilku kluczowych względów. Pierwszym powodem jest brak stosownego rejestru, który skupiałby wyłącznie tego rodzaju organizacje. Obowiązkowemu wpisowi do Krajowego Rejestru Podmiotów Prowadzących Agencje Zatrudnienia podlegają oprócz APT podmioty, które zajmują się pośrednictwem pracy na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, kierowaniem do pracy za granicę, doradztwem personalnym, a także poradnictwem zawodowym. W rejestrze tym nie ma możliwości wygenerowania danych odnoszących się wyłącznie do APT. Powoduje to konieczność każdorazowego sprawdzenia profilu działalności wszystkich agencji zatrudnienia pod kątem świadczenia usług w zakresie pracy tymczasowej w woj. łódzkim. Prawidłowa weryfikacja tych podmiotów powinna odbyć się między innymi poprzez odwołanie się do informacji zawartych w Krajowym Rejestrze Sądowym<sup>3</sup>.

Drugim czynnikiem utrudniającym prawidłową ocenę liczby APT działających na terenie danego województwa jest wspomniany obowiązek rejestracyjny, w myśl którego agencja zatrudnienia rejestruje się tylko jednorazowo w wybranym przez siebie

---

<sup>3</sup> Krajowy Rejestr Sądowy to ogólnopolska baza danych o podmiotach uczestniczących w obrocie gospodarczym.

województwie (siedziba agencji), niezależnie od tego na terenie jakich województw zamierza podjąć swą działalność. W konsekwencji oddziały tak zarejestrowanych podmiotów, nawet jeżeli działają w innych województwach, nie podlegają procedurze ewidencji swojego funkcjonowania na ich obszarze. Procedury te wpływają zasadniczo niekorzystnie na dostępne w tym zakresie dane ilościowe w Krajowym Rejestrze Podmiotów Prowadzących Agencje Zatrudnienia, które w konsekwencji uwzględniają tylko agencje zarejestrowane, a nie wszystkie podmioty funkcjonujące w obrębie danej jednostki samorządu terytorialnego. Przykładem mogą być oddziały agencji Manpower (rejestracja – woj. mazowieckie) oraz agencji Jobman (rejestracja – woj. małopolskie) działających na obszarze woj. łódzkiego, a nie występujących w statystyce prowadzonej przez rejestr dla wspomnianego terenu. Wszelkie tego typu prawne rozwiązania z jednej strony w znaczny sposób utrudniają kompleksowe przedstawienie za pomocą danych statystycznych działalności tego typu podmiotów na terenie określonego obszaru administracyjnego kraju, z drugiej zaś znacznie ułatwiają samą działalność opisanym przedsiębiorstwom, minimalizując uciążliwość wymogów formalnych.

### **1.3. Opis zachodzących zmian w liczbie agencji pracy tymczasowej w latach 2003-2012**

Pomimo wskazanych we wcześniejszej części wywodu istotnych przeszkód w doborze podmiotów do analizy, można podjąć próbę określenia liczebności APT w woj. łódzkim, biorąc pod uwagę agencje zatrudnienia certyfikowane, które zgłaszają działalność w zakresie usług pracy tymczasowej. Dane za lata 2003-2012 są pełne, gdyż wynikają z obowiązkowej sprawozdawczości z działalności agencji zatrudnienia składanych do 31 stycznia każdego roku za rok poprzedni (tabela 1 i 2). Tak wyróżniona zbiorowość APT pozwoli na wskazanie pewnych prawidłowości zachodzących w ich działalności na obszarze woj. łódzkiego. Informacje te jednakże nie umożliwią dokonania kompleksowej oceny liczby podmiotów zajmujących się usługami pracy tymczasowej na terenie woj. łódzkiego, co zostało wyjaśnione w punkcie 1.2.

W latach 2003-2012 nastąpił znaczący przyrost liczby agencji zatrudnienia w Polsce (ponad 7,5-krotny) (tabela 1). W poszczególnych okresach czasu podmioty te charakteryzowały się różnymi wskaźnikami tempa zmian. Do roku 2008 zauważalny był wzrost liczby agencji zatrudnienia. Szczególnie gwałtowny ich przyrost nastąpił na przełomie lat 2004 i 2005. Po sześcioletnim okresie wzrostu, w 2009 roku doszło do spadku liczby podmiotów posiadających status agencji zatrudnienia o 22,8 % w stosunku do roku 2008. Kolejne lata charakteryzowały się powolnym przyrostem opisywanych podmiotów (2010 o 1,9%, 2011 o 18%, 2012 o 12,2%). Zbliżone tendencje co do wskaźników tempa zachodzących zmian w liczbie agencji zatrudnienia, zarówno w stosunku do wzrostów jak i spadków, można zaobserwować w woj. łódzkim w tych samych okresach czasu. W ciągu dziesięciu kolejno następujących po sobie latach (2003-2012) liczba omawianych podmiotów w Polsce wzrastała średnio z roku na rok o 25,4%. W przypadku woj. łódzkiego poziom wskaźnika był taki sam jak w kraju i wyniósł 25%.

Tabela 1. Dynamika wzrostu liczby agencji zatrudnienia w Polsce i w woj. łódzkim, w latach 2003-2012

Rok	Agencje zatrudnienia							
	Polska				województwo łódzkie			
	Liczba agencji zatrudnienia na dzień 31.12*	Przyrost względny w % ( $d_{t/t-1}$ )	Indeksy indywidualne		Liczba agencji zatrudnienia na dzień 31.12*	Przyrost względny w % ( $d_{t/t-1}$ )	Indeksy indywidualne	
$i_{t/1}$			$i_{t/t-1}$	$i_{t/1}$			$i_{t/t-1}$	
2003	516	-	1,00	-	26	-	1,00	-
2004	867	68,0	1,68	1,68	42	61,5	1,62	1,62
2005	1 979	128,3	3,84	2,28	95	126,2	3,65	2,26
2006	2 637	33,2	5,11	1,33	116	22,1	4,46	1,22
2007	3 132	18,8	6,07	1,19	139	19,8	5,35	1,20
2008	3 811	21,7	7,39	1,22	173	24,5	6,65	1,25
2009	2 941	-22,8	5,70	0,77	156	-9,8	6,00	0,90
2010	2 998	1,9	5,81	1,02	158	1,3	6,08	1,01
2011	3 538	18,0	6,86	1,18	176	11,4	6,77	1,11
2012	3 971	12,2	7,70	1,12	194	10,2	7,46	1,10
X	Średniookresowe tempo zmian w %:							
	2003-2012			25,4	2003-2012			25,0
	2005-2012			10,5	2005-2012			10,7

\* zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Podmiotów Prowadzących Agencje Zatrudnienia

Źródło: opracowanie własne na podstawie rocznych raportów z działalności agencji zatrudnienia za lata 2003-2012 sporządzonych przez Departament Rynku Pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.psz.praca.gov.pl>. [dostęp z dn. 31.10.2013].

Tabela 2. Dynamika wzrostu liczby agencji pracy tymczasowej w Polsce i w woj. łódzkim, w latach 2003-2012

Rok	Agencje pracy tymczasowej							
	Polska				województwo łódzkie			
	Liczba APT na dzień 31.12	Przyrost względny w % ( $d_{t/t-1}$ )	Indeksy indywidualne		Liczba APT na dzień 31.12*	Przyrost względny w % ( $d_{t/t-1}$ )	Indeksy indywidualne	
$i_{t/1}$			$i_{t/t-1}$	$i_{t/1}$			$i_{t/t-1}$	
2003	56	-	1,00	-	2	-	1,00	-
2004	320	471,4	5,71	5,71	22	1000,0	11,00	11,00
2005	1 002	213,1	17,89	3,13	55	150,0	27,50	2,50
2006	1 436	43,3	25,64	1,43	68	23,6	34,00	1,24
2007	1 703	18,6	30,41	1,19	89	30,9	44,50	1,31
2008	2 166	27,2	38,68	1,27	99	11,2	49,50	1,11
2009	1 086	-49,9	19,39	0,50	76	-23,2	38,00	0,77
2010	1 018	-6,3	18,18	0,94	88	15,8	44,00	1,16
2011	1 301	27,8	23,23	1,28	100	13,6	50,00	1,14
2012	1 509	16,0	26,95	1,16	96	-4,0	48,00	0,96
X	Średniookresowe tempo zmian w %:							
	2003-2012			44,2	2003-2012			53,7
	2005-2012			6,0	2005-2012			8,3

\* zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Podmiotów Prowadzących Agencje Zatrudnienia

Źródło: opracowanie własne na podstawie rocznych raportów z działalności agencji zatrudnienia za lata 2003-2012 sporządzonych przez Departament Rynku Pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.psz.praca.gov.pl> [data dostępu z dn. 31.10.2013].

Znaczny wpływ na poziom opisanego wskaźnika miały zachodzące zmiany w latach 2003-2005, które można utożsamić z najbardziej dynamicznym przyrostem liczby agencji zatrudnienia w całym omawianym okresie czasu (lata 2003-2012). W przypadku analizy ostatnich ośmiu lat, czyli biorąc rok 2005 jako rok wyjściowy dla rozważań, liczba agencji zatrudnienia w Polsce wzrastała średnio z roku na rok o 10,5%, zaś w woj. łódzkim o 10,7%. Wskaźniki te są odmienne w swoich proporcjach do danych otrzymanych za lata 2003-2012.

Na podstawie dokonanej analizy dynamiki liczby agencji zatrudnienia można stwierdzić, iż w ostatnich ośmiu latach w podobnym tempie powstawały agencje zatrudnienia w Polsce, jak w woj. łódzkim (średniookresowa tempa zmian dla omówionych obszarów różnią się zaledwie o 0,2 pkt %) (tabela 2).

Agencje pracy tymczasowej funkcjonują na rynku pracy w Polsce od 2003 roku. Pierwsze sześć lat działalności wspomnianych podmiotów charakteryzowało się rosnącym wskaźnikiem tempa zachodzących zmian w ich liczbie. W roku 2009 nastąpił gwałtowny spadek liczby APT (o 49,9%) w porównaniu do okresu wcześniejszego (w 2008 wystąpiła największa liczba APT w omawianym dziesięcioleciu). Zmniejszenie liczby agencji świadczących usługę pracy tymczasowej w skali kraju było bardziej odczuwalne niż spadek w analogicznym okresie czasu ogólnej liczby agencji zatrudnienia. W raportach ministerialnych podkreśla się, że istotny wpływ na spadek liczby omawianych podmiotów, miał zmniejszony popyt na ich usługi wywołany przez spowolnienie gospodarcze w Polsce i na świecie<sup>4</sup>. Do malejącej liczby agencji zatrudnienia, w tym tych wykonujących działalność z zakresu pracy tymczasowej, przyczyniły się również czynniki o charakterze prawnym. W 2009 roku weszły w życie przepisy ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw<sup>5</sup>, które dały nowe uprawnienia marszałkom województwa w zakresie przeprowadzania kontroli względem agencji zatrudnienia wraz z możliwością wydania decyzji o wykreśleniu z rejestru podmiotów nie spełniających ściśle określonych norm zawartych w obowiązujących ich aktach normatywnych<sup>6</sup>. Dopiero od 2011 roku zauważalny jest ponowny wzrost liczby agencji świadczących pracę tymczasową w Polsce.

W ciągu dziesięciu kolejno następujących po sobie lat (2003-2012) liczba APT w kraju wzrastała średnio z roku na rok o 44,2%. Odsetek ten jest znacząco zawyżony przez intensywny wzrost liczby APT w pierwszych latach ich działalności (okres lat 2003-2005). W przypadku ośmiu ostatnich kolejno następujących po sobie lat (2005-2012) stwierdza się, że liczba APT w Polsce wzrastała średnio z roku na rok tylko o 6%. Do podobnego zniekształcenia średniookresowego tempa zmian doszło w woj. łódzkim (lata 2003-2012 wzrost liczby APT z roku na rok o 53,7%, a w latach 2005-2012 tylko o 8,3%). W latach 2003-2005 miał tam miejsce gwałtowny rozwój agencji świad-

<sup>4</sup> Informacje o działalności agencji zatrudnienia w 2012 roku, Departament Rynku Pracy, Warszawa 2013, s. 36-37; <http://www.psz.praca.gov.pl/main.php?do=ShowPage&nPID=867743&pT=details&sP=CONTENT,objectID,1014648>. [dostęp z dn. 31.10.2013].

<sup>5</sup> Ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw, (Dz. U. z 2009, Nr 6, poz. 33 z późn. zm.).

<sup>6</sup> Informacje o działalności..., op. cit, s. 37.

czących usługi pracy tymczasowej, który wyraźnie osłabł w kolejnych latach. Średnio-okresowe tempo zmian było wyższe w woj. łódzkim w obu badanych okresach niż na obszarze całego kraju. W 2009 roku nastąpił spadek liczby APT w woj. łódzkim, jednakże w przeciwieństwie do obszaru kraju, już rok później nastąpiło zwiększenie ich liczby. W 2011 roku liczba agencji zatrudnienia, w tym tych wykonujących działalność z zakresu pracy tymczasowej w woj. łódzkim była po raz pierwszy nieznacznie wyższa (tabela 1 i 2) niż w 2008 roku. W zakresie APT taki wzrost w województwie jest znaczący biorąc pod uwagę, iż liczba omawianych podmiotów do końca 2012 roku w skali kraju nie dorównała do tej z 2008 roku. W analizowanym dziesięcioleciu liczba APT w woj. łódzkim wzrosła aż 48 razy względem roku początkowego. Wzrost ten nie wpłynął znacząco na poprawę udziału agencji świadczących usługi pracy tymczasowej zarejestrowanych w woj. łódzkim wśród ogółu tego typu agencji w skali kraju (tabela 3).

Tabela 3. Udział agencji zatrudnienia i agencji pracy tymczasowej zarejestrowanych w woj. łódzkim wśród ogółu agencji tego typu w Polsce, w latach 2003-2012

Rok	Województwo łódzkie	
	agencje zatrudnienia	agencje pracy tymczasowej
	% agencji w Polsce	% agencji w Polsce
2003	5,0	3,6
2004	4,8	6,9
2005	4,8	5,5
2006	4,4	4,7
2007	4,4	5,2
2008	4,5	4,6
2009	5,3	7,0
2010	5,3	8,6
2011	5,0	7,7
2012	4,9	6,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie rocznych raportów z działalności agencji zatrudnienia za lata 2003-2012 sporządzonych przez Departament Rynku Pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.psz.praca.gov.pl>. [dostęp z dn. 31.10.2013].

Liczba agencji zatrudnienia, zarejestrowanych w woj. łódzkim, stanowiła niewielki odsetek ogółu tego typu podmiotów w skali kraju (np. w 2012 roku 4,9% spośród wszystkich agencji zatrudnienia). Odsetek agencji w woj. łódzkim był najwyższy w latach 2009-2010 i wynosił 5,3% ogólnej liczby agencji zatrudnienia w kraju. Ostatnie lata przyniosły powolny spadek udziału omawianych podmiotów w ogólnej ich liczbie w Polsce do wzmiankowanego wyżej poziomu dla 2012 r. Odsetek ten odzwierciedla, iż szybszym wzrostem liczby agencji zatrudnienia w latach 2011-2012 cechował się kraj niż woj. łódzkie (tabela 1).

W przypadku liczby APT zarejestrowanych w woj. łódzkim w ich ogólnej liczbie w skali kraju stwierdza się, że także one stanowią niewielki odsetek. W przeciwieństwie do agencji zatrudnienia, udział zarejestrowanych APT w woj. łódzkim w całkowitej liczbie tego typu podmiotów na obszarze Polski uległ w latach 2009-2010 większemu wzrostowi (odpowiednio do 7% i do 8,6%). Wzrost ten stanowi odzwierciedlenie ów-

czesnej sytuacji związanej z tempem zachodzących zmian w liczebności agencji świadczących usługi pracy tymczasowej. Rok 2009 przyniósł w kraju gwałtowniejsze spadki liczby APT (o 49,9% w stosunku do 2008 roku) niż w woj. łódzkim (o 23,2% w stosunku do 2008 roku). Kolejny rok pogłębił spadki w ogólnej liczbie omawianych podmiotów w skali kraju o 6,3% (względem 2009 roku), przy czym woj. łódzkie charakteryzowało się wzrostem liczby APT o 15,8% w stosunku do roku 2009. Pomimo szybszego tempa wzrostu liczby APT w skali kraju niż w woj. łódzkim w latach 2011-2012 (tabela 2), nadal znacząca ich część zarejestrowana była w analizowanym województwie (w roku 2011 – 7,7%, zaś w roku 2012 – 6,4% liczby wszystkich APT w Polsce).

## 2. Charakterystyka pracowników tymczasowych oraz pracodawców użytkowników w województwie łódzkim

### 2.1. Opis zachodzących zmian w liczbie pracowników tymczasowych w latach 2005-2012

Pracownik tymczasowy jest to pracownik zatrudniony przez APT wyłącznie w celu wykonywania pracy tymczasowej na rzecz i pod kierownictwem pracodawcy - użytkownika<sup>7</sup>. Informacje opisujące liczbowe zmiany struktury pracowników tymczasowych w Polsce oraz w woj. łódzkim w latach 2005-2012 prezentuje tabela 4.

W 2012 roku było ponad 509 tys. pracowników tymczasowych i liczba ta była największa w całym okresie 2005-2012. Najmniejszą liczbą osób wykonujących w ten sposób pracę odnotowano w 2005 roku (pierwszy rok przedstawiony w tabeli 4 i zarazem trzeci rok funkcjonowania APT w Polsce) oraz w 2009 roku (nastąpił wówczas spadek liczby pracowników tymczasowych o 20,1% względem 2008 roku). W ciągu ośmiu kolejno następujących po sobie lat (2005-2012) liczba pracowników tymczasowych w Polsce wzrastała średnio z roku na rok o 13,8%. Odsetek ten jest zawyżony przez intensywny wzrost liczby pracowników świadczących pracę tymczasową w latach 2005-2007. W przypadku sześciu ostatnich następujących po sobie lat (2007-2012) stwierdza się, że liczba pracowników tymczasowych w kraju wzrastała średnio z roku na rok tylko o 0,9%.

W woj. łódzkim spośród lat przedstawionych w tabeli 4 aż cztery charakteryzowały się spadkiem liczby pracowników tymczasowych względem poprzedniego roku – 2006 (o 35%), 2008 (o 14,5%), 2009 (o 20,7%) i 2012 (o 0,7%). Dla porównania należy nadmienić, iż w skali całego kraju takie spadki nastąpiły jedynie w latach 2008-2009 (odpowiednio o 2,4% i 20,1% względem lat bezpośrednio poprzedzających). Na szczególną uwagę zasługuje rok 2008, w którym w woj. łódzkim ubyło ponad 9,5 tys. osób świadczących pracę tymczasową. Ogólna liczba pracowników tymczasowych w Polsce w tym czasie spadła o ponad 11,8 tys. Świadczy to o tym, że ponad 80% osób które przestały być zatrudnione jako pracownicy świadczący pracę tymczasową w kraju, w 2008 roku, było zatrudnionych

<sup>7</sup> Ustawa z dnia 9 lipca 2003 r. o zatrudnianiu pracowników tymczasowych, Dz. U. z 2003 r. Nr 166, poz. 1608 z późn. zm.



Tabela 4. Dynamika wzrostu liczby pracowników tymczasowych świadczących pracę w Polsce i w woj. łódzkim, w latach 2005-2012

Rok	Pracownicy tymczasowi								Pozycja woj. łódzkiego wśród 16 województw	B/A x 100
	Polska				województwo łódzkie					
	osoby	Przyrost względny w % ( $d_{t/t-1}$ )	Indeksy indywidualne		osoby	Przyrost względny w % ( $d_{t/t-1}$ )	Indeksy indywidualne			
			$i_{t/1}$	$i_{t/t-1}$			B	$i_{t/1}$		
2005	206 665	-	1,00	-	26 363	-	1,00	-	3	12,8
2006	288 440	39,6	1,40	1,40	17 148	-35,0	0,65	0,65	5	5,9
2007	486 591	68,7	2,35	1,69	65 435	281,6	2,48	3,82	3	13,4
2008	474 747	-2,4	2,30	0,98	55 929	-14,5	2,12	0,86	3	11,8
2009	379 103	-20,1	1,83	0,80	44 367	-20,7	1,68	0,79	3	11,7
2010	433 102	14,2	2,10	1,14	50 656	14,2	1,92	1,14	3	11,7
2011	499 024	15,2	2,42	1,15	59 121	16,7	2,24	1,17	3	11,8
2012	509 347	2,1	2,47	1,02	58 692	-0,7	2,23	0,99	4	11,5
X	Średniookresowe tempo zmian w %:									
	2005-2012		13,8		2005-2012		12,1			
	2007-2012		0,9		2007-2012		-2,1			

Źródło: opracowanie własne na podstawie rocznych raportów z działalności agencji zatrudnienia za lata 2003-2012 sporządzonych przez Departament Rynku Pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.psz.praca.gov.pl>. [dostęp z dn. 31.10.2013].

upřednio w woj. łódzkim. Kolejny rok przyniósł dalszą eskalację niekorzystnych zmian w postaci zmniejszenia względem roku 2008 o 20,7% liczby osób wykonujących pracę tymczasową. W konsekwencji ubyło aż 32,2% miejsc pracy tymczasowej biorąc pod uwagę rok 2007, w którym odnotowano największą liczbę pracowników tymczasowych w woj. łódzkim w badanym okresie (lata 2005-2012). W latach 2010-2011 nastąpił przyrost liczby pracowników tymczasowych względem lat bezpośrednio poprzedzających (odpowiednio 14,2% i 16,7%). Jednakże wciąż liczba osób świadcząca w ten sposób pracę była niższa o 9,6% (2011 rok) w stosunku do roku 2007.

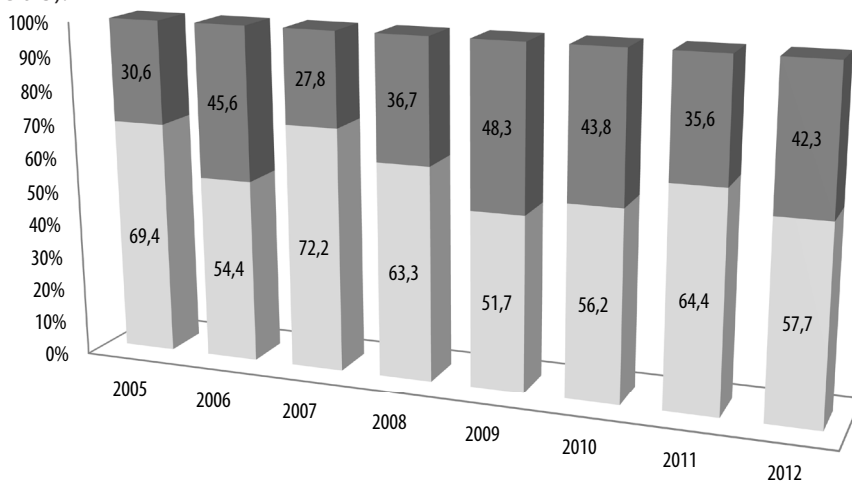
Pracownicy tymczasowi świadczący pracę w woj. łódzkim stanowili 11,5% ogólnej liczby osób wykonujących tego typu pracę w Polsce w 2012 roku (tabela 4). Odsetek ten stanowi drugi najmniejszy udział osób wykonujących w tej formie pracę z woj. łódzkiego w ogólnej liczbie takich pracowników w skali kraju, w okresie lat 2005-2012 (mniej ich było tylko w 2006 roku). W 2012 roku również, pomimo wzrastającej liczby pracowników tymczasowych w Polsce, w woj. łódzkim nastąpił ich niewielki spadek liczbowy względem roku 2011 (o 0,7%). Tym samym opisywane województwo uplasowało się na czwartym miejscu w rankingu województw w kraju pod względem liczby pracowników świadczących pracę tymczasową. Stanowi to spadek we wspomnianej klasyfikacji o jedną pozycję, którą to woj. łódzkie zajmowało nieprzerwalnie w pięcioletnim okresie poprzedzającym (w latach 2007-2011).

W ciągu omawianych ośmiu kolejno następujących po sobie lat (2005-2012) liczba pracowników tymczasowych w woj. łódzkim wzrastała średnio z roku na rok o 12,1%. Średniookresowe tempo zmian liczby osób świadczących pracę tymczasową było niższe w woj. łódzkim niż w Polsce. Odsetek ten jest tak wysoki przez zmiany jakie

zaszły w 2007 roku (gwałtowny wzrost liczby pracowników tymczasowych – prawie trzykrotny względem roku 2006). Znaczący wzrost liczby pracowników tymczasowych w omawianym okresie podkreśla fakt, że w 2012 roku ich liczba była ponad dwukrotnie większa niż w 2005 roku w woj. łódzkim.

Liczba pracowników tymczasowych świadczących pracę u pracodawcy zagranicznego w każdym roku z okresu lat 2005-2012 jest bardzo niska, a jej procentowy udział w całości liczby osób zatrudnianych przez APT jest wręcz znikomy. Z tego też powodu analiza wpływu na ogólną liczbę pracowników tymczasowych na obszarze woj. łódzkiego nie jest celowa.

Istotne zmiany w zakresie pracy wykonywanej przez pracowników tymczasowych zaszły również w strukturze zawieranych przez nich umów o pracę z APT (wykres 1, tabela 5).



Wykres 1. Struktura zawieranych umów o pracę przez pracowników tymczasowych z uwzględnieniem formy prawnej w woj. łódzkim, w latach 2005-2012 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie rocznych raportów z działalności agencji zatrudnienia za lata 2003-2012 sporządzonych przez Departament Rynku Pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.psz.praca.gov.pl>. [dostęp z dn. 31.10.2013].

Pracownicy tymczasowi mogą świadczyć pracę na podstawie umowy o pracę (umowy o pracę na czas określony i umowy o pracę na czas wykonywania określonej pracy) oraz umowy prawa cywilnego<sup>8</sup> (wykres 1, tabela 5). W latach 2005-2012 dominującą formą prawną umów o pracę na podstawie której byli zatrudnieni pracownicy tymczasowi przez APT w woj. łódzkim były umowy o pracę (najwięcej tego typu umów w rocznej strukturze w 2007 roku – 72,2%). Umowy prawa cywilnego były rzadziej zawierane w woj. łódzkim. Najwięcej ich podpisano z pracownikami tymczasowymi w 2009 roku, kiedy stanowiły 48,3% wszystkich umów zawartych z osobami świadczącymi pracę tymczasową w województwie. Z kolei w 2012 roku osoby świadczące

<sup>8</sup> Ustawa z dnia 9 lipca 2003 r. o zatrudnianiu pracowników tymczasowych, (Dz. U. z 2003, Nr 166, poz. 1608 z późn. zm.).

pracę tymczasową na podstawie umowy o pracę stanowiły 57,7% spośród wszystkich pracowników tymczasowych zatrudnionych na obszarze woj. łódzkiego (pozostali pracownicy skierowani byli do pracy tymczasowej przez APT na podstawie umowy prawa cywilnego – 42,3%). Dla porównania należy zaznaczyć, iż w tym samym roku uwzględniając obszar całego kraju dominującą grupą były osoby kierowane do pracy tymczasowej na podstawie umowy prawa cywilnego<sup>9</sup>.

Tabela 5. Dynamika wzrostu liczby pracowników tymczasowych świadczących pracę na podstawie umowy o prac oraz umowy prawa cywilnego w woj. łódzkim, w latach 2005-2012

Rok	Pracownicy tymczasowi w województwie łódzkim							
	osoby świadczące pracę							
	na podstawie umowy o pracę*				na podstawie umowy prawa cywilnego**			
	osoby	Przyrost względny w % ( $d_{t/t-1}$ )	Indeksy indywidualne		osoby	Przyrost względny w % ( $d_{t/t-1}$ )	Indeksy indywidualne	
$i_{t/1}$			$i_{t/t-1}$	$i_{t/1}$			$i_{t/t-1}$	
2005	18 291	-	1,00	-	8 072	-	1,00	-
2006	9 332	-49,0	0,51	0,51	7 816	-3,2	0,97	0,97
2007	47 223	406,0	2,58	5,06	18 212	133,0	2,26	2,33
2008	35 421	-25,0	1,94	0,75	20 508	12,6	2,54	1,13
2009	22 940	-35,2	1,25	0,65	21 427	4,5	2,65	1,05
2010	28 470	24,1	1,56	1,24	22 186	3,5	2,75	1,04
2011	38 082	33,8	2,08	1,34	21 039	-5,2	2,61	0,95
2012	33 892	-11,0	1,85	0,89	24 800	17,9	3,07	1,18
X	Średniookresowe tempo zmian w %:							
	2005-2012		9,2		2005-2012		17,4	
	2007-2012		-6,4		2007-2012		6,4	

\* liczba pracowników tymczasowych zatrudnionych w agencji zatrudnienia na podstawie umowy o pracę na czas określony i umowy o pracę na czas wykonania określonej pracy

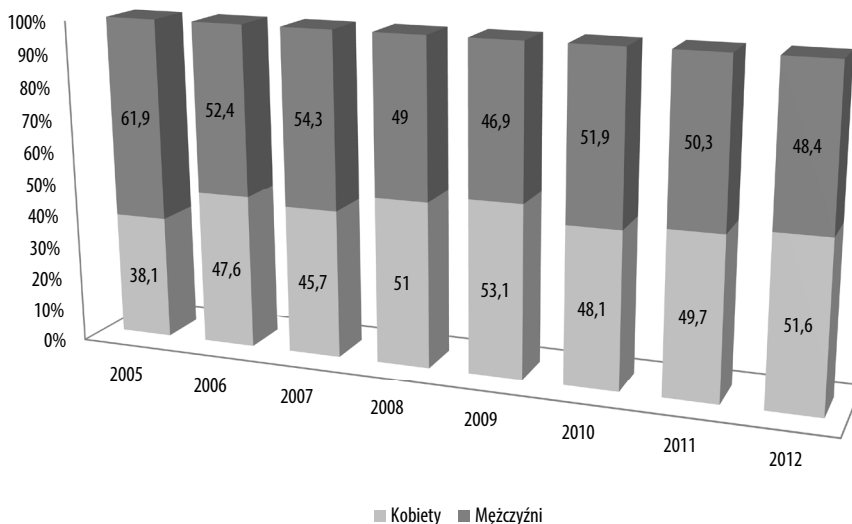
\*\* liczba pracowników tymczasowych niebędących pracownikami agencji zatrudnienia, skierowanych na podstawie umowy prawa cywilnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie rocznych raportów z działalności agencji zatrudnienia za lata 2005-2012 sporządzonych przez Departament Rynku Pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.psz.praca.gov.pl>. [dostęp z dn. 31.10.2013].

W okresie spadku zapotrzebowania na pracowników tymczasowych, który spadał na lata 2008-2009, najczęściej utraciły osoby pracujące na podstawie umowy o pracę (w 2008 roku spadek liczby pracujących na podstawie takiej umowy o 25% względem roku 2007, zaś w 2009 roku spadek o 35,2% względem roku 2008). W tym kryzysowym okresie zawarto więcej umów o pracę na podstawie prawa cywilnego względem lat bezpośrednio poprzedzających (w 2008 roku wzrost o 12,6%, zaś w 2009 roku wzrost o 4,5%). Tego typu umowy również ulegały mniejszym wahaniom związanym z ich przyrostem w latach 2005-2012. W roku 2012 pracowników tymczasowych

<sup>9</sup> Informacja o działalności agencji zatrudnienia w 2012 r., Departament Rynku Pracy, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2013 r., s. 20.

pracujących na podstawie umowy prawa cywilnego było trzykrotnie więcej niż w 2005 roku. Z kolei liczba umów o pracę wzrosła ponad 1,8-krotnie w woj. łódzkim, w analizowanym okresie czasu 2005-2012. Pomimo licznych spadków w liczbie osób świadczących pracę tymczasową na podstawie umowy o pracę, przypadających na lata 2006, 2008-2009 i 2012, liczba bezwzględna tego rodzaju umów było większa niż umów prawa cywilnego w każdym roku w okresie lat 2005-2012. Bardzo istotne miejsce w zaprezentowaniu pracowników świadczących pracę tymczasową odgrywa również ich struktura płciowa (wykres 2, tabela 6).



Wykres 2. Pracownicy tymczasowi wg płci w woj. łódzkim, w latach 2005-2012 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie rocznych raportów z działalności agencji zatrudnienia za lata 2005-2012 sporządzonych przez Departament Rynku Pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.psz.praca.gov.pl>. [dostęp z dn.31.10.2013].

W woj. łódzkim, w latach 2005-2012 zauważalne były istotne zmiany zachodzące w strukturze płci wśród pracowników tymczasowych. Widoczne były zarówno okresy charakteryzujące się przewagą kobiet świadczących pracę tymczasową (lata: 2008-2009, 2012), jak i mężczyzn (lata: 2005-2007, 2010-2011). Poza rokiem 2005 (kobiety 38,1%, mężczyźni 61,9%) oraz 2006 (kobiety 45,7%, mężczyźni 54,3%) stopień zróżnicowania pracowników tymczasowych ze względu na płeć był niewielki i nie przekraczał 3,1 pkt %. Najmniejszą dysproporcję pomiędzy liczbą kobiet i mężczyzn świadczących pracę tymczasową zaobserwowano w 2011 roku (kobiety 49,7%, mężczyźni 50,3%).

Do istotnego spadku liczby zarówno kobiet jak i mężczyzn będących pracownikami tymczasowymi doszło w woj. łódzkim, w latach 2008-2009. W konsekwencji pod koniec 2009 roku było mniej o ok. 41,3% mężczyzn oraz ok. 21,3% kobiet, którzy świadczyli pracę tymczasową w stosunku do 2007 roku. W następnych, bezpośrednio następujących

Tabela 6. Dynamika wzrostu liczby pracowników tymczasowych wg płci w woj. łódzkim, w latach 2005-2012

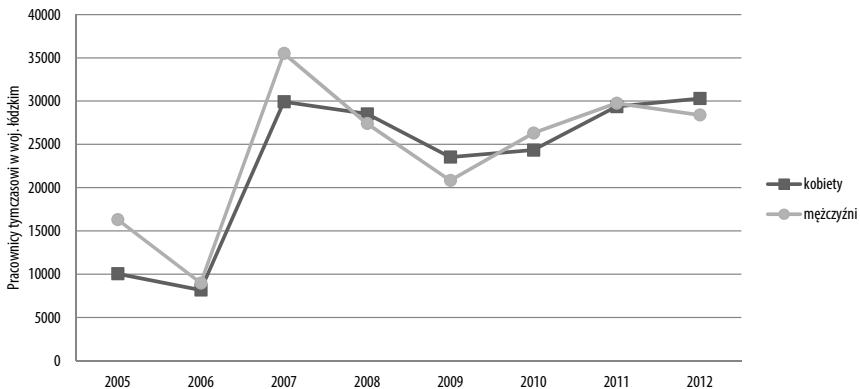
Rok	Pracownicy tymczasowi w województwie łódzkim wg płci							
	kobiety				mężczyźni			
	osoby	Przyrost względny w % ( $d_{t/t-1}$ )	Indeksy indywidualne		osoby	Przyrost względny w % ( $d_{t/t-1}$ )	Indeksy indywidualne	
			$i_{t/1}$	$i_{t/t-1}$			$i_{t/1}$	$i_{t/t-1}$
2005	10 055	-	1,00	-	16 308	-	1,00	-
2006	8 170	-18,7	0,81	0,81	8 978	-44,9	0,55	0,55
2007	29 927	266,3	2,98	3,66	35 508	295,5	2,18	3,96
2008	28 522	-4,7	2,84	0,95	27 407	-22,8	1,68	0,77
2009	23 539	-17,5	2,34	0,83	20 828	-24,0	1,28	0,76
2010	24 348	3,4	2,42	1,03	26 308	26,3	1,61	1,26
2011	29 368	20,6	2,92	1,21	29 753	13,1	1,82	1,13
2012	30 299	3,2	3,01	1,03	28 393	-4,6	1,74	0,95
X	Średniookresowe tempo zmian w %:							
	2005-2012			17,1	2005-2012			8,3
	2007-2012			0,2	2007-2012			-4,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie rocznych raportów z działalności agencji zatrudnienia za lata 2005-2012 sporządzonych przez Departament Rynku Pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.psz.praca.gov.pl>. [dostęp z dn. 31.10.2013].

po tym okresie dwóch lat, nastąpił przyrost liczby pracowników obu płci. Jednakże należy nadmienić, iż przyrost ten w początkowej fazie (rok 2010) był intensywniejszy w przypadku mężczyzn niż kobiet (większy o 23,9 pkt %). Z kolei rok 2011 charakteryzował się znacznie większym przyrostem procentowym kobiet niż mężczyzn względem roku bezpośrednio poprzedzającego (większy o 7,5 pkt %). Wspomniane zmiany w dynamice liczby pracowników tymczasowych według płci doprowadziło w 2011 roku do nieznacznego wyprzedzenia kobiet przez mężczyzn wśród ogólnej liczby pracowników tymczasowych w województwie. Następny rok przyniósł odwrócenie tej sytuacji - znów było więcej kobiet niż mężczyzn zatrudnionych przez APT w woj. łódzkim (więcej o ok. 1,9 tys.). Ponadto w grupie kobiet zauważalne było spowolnienie przyrostu liczby osób świadczących pracę tymczasową w roku 2012 w stosunku do roku 2011 (w 2011 r przyrost o 20,6%, zaś w 2012 r przyrost jedynie o 3,2%).

W ciągu ośmiu kolejno następujących po sobie lat (2005-2012) liczba kobiet zatrudnionych jako pracownice tymczasowe w woj. łódzkim wzrastała średnio z roku na rok o 17,1%. Skala wzrostu jest jednak zawyżona przez intensywny wzrost liczby zatrudnionych kobiet w 2007 roku. W przypadku wzięcia pod uwagę sześciu ostatnich następujących po sobie lat (2007-2012) stwierdza się, że liczba kobiet świadczących pracę tymczasową wzrastała średnio z roku na rok tylko o 0,2%. Do podobnego zniekształcenia średniookresowego tempa zmian doszło także w grupie mężczyzn (w latach 2005-2012 wzrost liczby mężczyzn świadczących pracę tymczasową z roku na rok o 8,3%, zaś w latach 2007-2012 spadek ich liczby z roku na rok o 4,4%) Przetoczone dane świadczą, iż mniejszym wahaniom w liczbie osób zatrudnionych podlegały ko-

biety niż mężczyźni (wykres 3). Trudno wskazać w tym miejscu przyczyny wpływające na taki stan rzeczy. Można wysnuwać tylko pewne przypuszczenia, które by zakładały, iż więcej kobiet niż mężczyzn we wspomnianym okresie zgłaszało się do APT w celu znalezienia pracy, bądź też APT oferowały więcej pracy kobietom. Są to tylko pewne przypuszczenia, które dla swojego potwierdzenia lub odrzucenia wymagałyby dodatkowych, gruntownych badań pracowników tymczasowych z uwzględnieniem podziału na płeć.



Wykres 3. Liczba pracowników tymczasowych z uwzględnieniem płci w woj. łódzkim, w latach 2005-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie rocznych raportów z działalności agencji zatrudnienia za lata 2005-2012 sporządzonych przez Departament Rynku Pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.psz.praca.gov.pl>. [dostęp z dn. 31.10.2013].

Rok 2012 przyniósł spadki w zatrudnieniu mężczyzn przez APT (o 4,6% względem roku 2011), przy jednoczesnym niewielkim wzroście liczby zatrudnionych kobiet (o 3,2% względem roku 2011) jako pracownic tymczasowych. Pomimo wzrostu zatrudnienia kobiet nie udało się utrzymać tendencji rosnącej wśród ogólnej liczby pracowników tymczasowych zatrudnionych w woj. łódzkim (tabela 4, tabela 6). Fakt ten świadczy, iż wahania w liczbie zatrudnionych mężczyzn wpływały zasadniczo na zmianę ogólnej liczby osób świadczących pracę tymczasową w województwie. W całym analizowanym okresie jedynie dwukrotnie liczba pracowników tymczasowych reprezentująca daną płeć przekroczyła 30 tys. osób (mężczyźni w 2007 roku – ponad 35,5 tys., kobiety w 2012 roku – ponad 30,2 tys.).

## 2.2 Charakterystyka pracodawców-użytkowników w latach 2005-2012

Pracodawca-użytkownik to pracodawca lub podmiot niebędący pracodawcą w rozumieniu Kodeksu pracy, wyznaczający pracownikowi skierowanemu przez agencję pracy tymczasowej zadania i kontrolujący ich wykonanie<sup>10</sup>. W ten sposób pojmo-

<sup>10</sup> Ustawa z dnia 9 lipca 2003 r. o zatrudnianiu pracowników tymczasowych, (Dz. U. z 2003, Nr 166, poz. 1608 z późn. zm.).

wani pracodawcy poprzez zgłaszane zapotrzebowanie na pracowników tymczasowych mogą wpływać na rozwój APT. Dlatego też omówienie ich struktury liczbowej i zachodzących w niej zmian jest bardzo istotne w celu prawidłowego zrozumienia zmian zachodzących w liczbie APT. W latach 2005-2012 dochodziło do istotnych zmian liczbowych wśród pracodawców-użytkowników zarówno biorąc pod uwagę obszar całego kraju, jak i woj. łódzkie (tabela 7).

Tabela 7. Dynamika wzrostu liczby pracodawców-użytkowników korzystających z usług APT w Polsce i w woj. łódzkim, w latach 2005-2012

Rok	Pracodawcy-użytkownicy								Pozycja woj. łódzkiego wśród 16 województw	B/A x 100	Liczba pracowników tymczasowych przypadająca na 1 pracodawcę-użytkownika w woj. łódzkim
	Polska				województwo łódzkie						
	liczba A	Przyrost względny w % ( $d_{t/t-1}$ )	Indeksy indywidualne		liczba B	Przyrost względny w % ( $d_{t/t-1}$ )	Indeksy indywidualne				
			$i_{t/1}$	$i_{t/t-1}$			$i_{t/1}$	$i_{t/t-1}$			
2005	5 336	-	1,00	-	415	-	1,00	-	3	7,8	64
2006	6 754	26,6	1,27	1,27	410	-1,2	0,99	0,99	5	6,1	42
2007	11 398	68,8	2,14	1,69	1 626	296,6	3,92	3,97	2	14,3	40
2008	10 825	-5,0	2,03	0,95	1 013	-37,7	2,44	0,62	3	9,4	55
2009	10 826	0	2,03	1,00	937	-7,5	2,26	0,93	5	8,7	47
2010	10 964	1,3	2,06	1,01	1 008	7,6	2,43	1,08	4	9,2	50
2011	12 314	12,3	2,31	1,12	976	-3,2	2,35	0,97	5	7,9	61
2012	12 297	-0,1	2,31	1,00	1 063	8,9	2,56	1,09	4	8,6	55
X	Średniookresowe tempo zmian w %:								X		
	2005-2012		12,7	2005-2012		14,4					
	2007-2012		1,5	2007-2012		-8,2					

Źródło: opracowanie własne na podstawie rocznych raportów z działalności agencji zatrudnienia za lata 2005-2012 sporządzonych przez Departament Rynku Pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.psz.praca.gov.pl>. [dostęp z dn. 31.10.2013].

Największy przyrost pracodawców-użytkowników korzystających z usług APT, biorąc pod uwagę obszar całego kraju, zanotowano w 2007 roku (przyrost o 68,8% względem roku 2006). Rok później nastąpiły największe spadki w liczbie omawianych podmiotów w Polsce (zmniejszyła się ich liczba o 5% w stosunku do roku 2007). Uwzględniając cały analizowany okres (lata 2005-2012) liczba pracodawców-użytkowników w kraju była największa w 2011 roku (ok. 12,3 tys.). W 2012 roku pomimo niewielkich spadków (zaledwie o 0,1% liczby pracodawców-użytkowników względem roku bezpośrednio poprzedzającego) liczba ich była nadal ponad dwukrotnie większa niż w 2005 roku.

Podobnie jak to miało miejsce w przypadku Polski, tak i w woj. łódzkim w roku 2007 zanotowano znaczący przyrost liczby pracodawców-użytkowników (prawie cztery razy więcej tego rodzaju podmiotów niż w 2006 roku). Pozwoliło to województwu na zajęcie drugiego miejsca w rankingu pod względem ilości podmiotów korzystających z usług APT (udział pracodawców-użytkowników z woj. łódzkiego wśród liczby wszystkich tego rodzaju pracodawców w kraju wyniósł 14,3%). Jednocześnie liczba

pracowników przypadających na jednego pracodawcę-użytkownika była w tym roku najmniejsza (40 pracowników tymczasowych) biorąc pod uwagę cały analizowany okres lat (2005-2012). Największą z kolei liczbą osób świadczących pracę tymczasową przypadających na jednego pracodawcę-użytkownika charakteryzowały się lata 2006 i 2011 (odpowiednio 64 i 61 pracowników tymczasowych).

W latach 2008-2009 nastąpił spadek liczby pracodawców-użytkowników w zakresie zgłaszanej współpracy z APT na obszarze woj. łódzkiego. W rezultacie pod koniec 2009 roku podmiotów korzystających z usługi pracy tymczasowej oferowanej przez APT było o 689 mniej niż w roku 2007 (stanowi to spadek o 42,4%).

Do końca 2012 roku liczba pracodawców-użytkowników była nadal znacznie mniejsza niż ta z 2007 roku. Pomimo tego faktu w 2012 roku liczba omawianych podmiotów była dwu i półkrotnie większa w porównaniu z rokiem 2005. W roku 2012 udział pracodawców-użytkowników z woj. łódzkiego w ogólnej liczbie takich podmiotów w Polsce wyniósł 8,6%. Pozwoliło to województwu na zajęcie czwartej pozycji pod względem ich liczebności wśród wszystkich województw w kraju (tabela 7).

W ciągu ośmiu kolejnych lat (2005-2012) liczba pracodawców - użytkowników w kraju wzrastała średnio z roku na rok o 12,7%. Skala wzrostu jest jednakże zawyżona przez intensywny wzrost liczby omawianych podmiotów w latach 2005-2007, co nie pozwala odnieść go wprost do ostatnich lat prezentowanych w tabeli 7. W przypadku sześciu ostatnich, następujących po sobie lat (2007-2012) stwierdza się, że liczba pracodawców-użytkowników w Polsce wzrastała średnio z roku na rok zaledwie o 1,5%. Do podobnego zniekształcenia średniookresowego tempa zmian doszło w woj. łódzkim (w latach 2003-2012 wzrost z roku na rok o 14,4%, zaś w latach 2005-2012 spadek z roku na rok o 8,2%), gdzie w roku 2007 miał miejsce gwałtowny przyrost podmiotów, u których pracownicy tymczasowi świadczą swoją pracę. Przytoczone dane świadczą, iż większymi wahaniami w liczbie pracodawców-użytkowników, którzy współpracowali z APT w zakresie pracy tymczasowej, cechowało się woj. łódzkie niż obszar całego kraju.

W przeciwieństwie do liczby ogólnej pracodawców-użytkowników charakteryzujących się naprzemiennymi wzrostami i spadkami, liczba zagranicznych pracodawców-użytkowników nieprzerwalnie rosła w woj. łódzkim, w latach 2009-2012 (tabela 8).

Tabela 8. Dynamika wzrostu liczby zagranicznych pracodawców-użytkowników korzystających z usług APT w woj. łódzkim, w latach 2009-2012

Rok	Zagraniczni pracodawcy-użytkownicy				Liczba zagranicznych pracodawców-użytkowników wśród ogółu pracodawców-użytkowników w woj. łódzkim w %
	liczba	Przyrost względny w % ( $d_{t/t-1}$ )	Indeksy indywidualne		
			$i_{t-1}$	$i_{t-1}$	
2009	55	-	1,00	-	5,9
2010	82	49,1	1,49	1,49	8,1
2011	103	25,6	1,87	1,26	10,6
2012	109	5,8	1,98	1,06	10,3
X	Średniookresowe tempo zmian w %:				X
	2009-2012			25,6	

Źródło: opracowanie własne na podstawie rocznych raportów z działalności agencji zatrudnienia za lata 2009-2012 sporządzonych przez Departament Rynku Pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.psz.praca.gov.pl>. [dostęp z dn. 31.10.2013].



W latach 2011-2012 co dziesiąty pracodawca-użytkownik w woj. łódzkim pochodził z zagranicy. W całym zaś analizowanym okresie (lata 2009-2012) liczba zagranicznych pracodawców-użytkowników wzrastała z roku na rok o 25,6%, przy czym największy ich liczbowy przyrost nastąpił w 2010 r. (o 27 zagranicznych pracodawców-użytkowników).

## Zakończenie

Z przeprowadzonej analizy raportów z działalności agencji zatrudnienia za lata 2003-2012 sporządzonych przez Departament Rynku Pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej oraz treści zawartych w Krajowym Rejestrze Podmiotów Prowadzących Agencje Zatrudnienia wypływają następujące wnioski:

- woj. łódzkie stanowi ważny rynek dla działalności APT (wzrastająca liczba pracodawców-użytkowników w 2012 roku, Łódzka Strefa Ekonomiczna, dostępność potencjalnych pracowników tymczasowych);
- działalność agencji zatrudnienia jest ściśle powiązana z zapotrzebowaniem ze strony pracodawców - użytkowników oraz z sytuacją gospodarczą kraju;
- agencje zatrudnienia (w tym APT) za miejsce swojej siedziby wybierają kluczowe dla województwa miasta (w tym zasadniczo większe natężenie zagęszczenia agencji zatrudnienia w większych miastach charakteryzujących się dużą liczebnością mieszkańców – w szczególności tych na prawach powiatu);
- agencje zatrudnienia chętnie powstają w pobliżu podstref Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, co może wiązać się z bliskością potencjalnych klientów w postaci przedsiębiorców prowadzących działalność w głównej mierze o charakterze przemysłowym;
- najintensywniej APT rozwijały się w woj. łódzkim w latach 2003-2005 (pierwsze trzy lata funkcjonowania APT na rynku pracy w Polsce);
- w latach 2008-2009 cechujących się spadkiem liczby pracowników tymczasowych malała liczba osób zatrudnionych na umowę o pracę, zaś rosła liczba pracowników świadczących pracę tymczasową na podstawie umowy prawa cywilnego w woj. łódzkim;
- w woj. łódzkim dominującą formą zatrudnienia pracowników tymczasowych w okresie lat 2005-2012 była umowa o pracę (umowa o pracę na czas określony i umowa o pracę na czas wykonywania określonej pracy);
- niewielki odsetek pracowników tymczasowych z woj. łódzkiego świadczy pracę u pracodawcy zagranicznego;
- populacja kobiet świadczących pracę tymczasową w okresach zmniejszonego zapotrzebowania na usługi APT cechowała się wzrostem zatrudnienia;
- w roku 2012, w woj. łódzkim, co dziesiąty pracodawca-użytkownik korzystający z usług APT w zakresie pracy tymczasowej był z zagranicy.

Ocena możliwości rozwoju APT w woj. łódzkim jest bardzo trudna i aby ją dokonać należałoby przeprowadzić kompleksowe badania z zakresu działających na tym rynku pracy agencji zatrudnienia, wykonujących działalność z zakresu pracy tymczasowej. Przy czym należałoby uwzględnić wszystkie tego typu podmioty, nie tylko zare-

jestrowane na wspomnianym obszarze. Jednakże w oparciu o przytoczone dane można pokusić się o stwierdzenie, iż rok 2013 może być trudnym rokiem dla działalności tego typu podmiotów w woj. łódzkim. Świadczyć mogą o tym spadki, jakie w omawianym sektorze miały miejsce w 2012 roku zarówno w liczebności APT, jak i pracowników tymczasowych. Jednakże z drugiej strony należy zwrócić uwagę na to, iż korzystanie z pracowników tymczasowych w okresie spowolnienia gospodarczego jest korzystniejsze dla podmiotów gospodarczych.

Znaczący wpływ na rozwój APT może mieć w przyszłości struktura demograficzna. Niestety w przypadku woj. łódzkiego, a zwłaszcza Łodzi zauważa się postępujący proces starzenia społeczeństwa wpływający zasadniczo na zmniejszenie liczby potencjalnych pracowników. Ponadto z województwem sąsiadują aż trzy województwa (wielkopolskie, mazowieckie, śląskie) na których obszarze w 2012 roku zarejestrowanych było więcej agencji zatrudnienia wykonujących działalność z zakresu pracy tymczasowej niż w woj. łódzkim. Same bliskie sąsiedztwo stolicy może powodować, iż agencje zatrudnienia będą tam się chętniej rejestrować i tworzyć jedynie pomniejsze placówki na innych obszarach kraju. Taki stan potwierdza konieczność przeprowadzenia w przyszłości kompleksowego badania w celu stwierdzenia rzeczywistej skali upowszechnienia pracy tymczasowej w poszczególnych województwach (w tym wpływu miejsca rejestracji poszczególnych APT na ich późniejszą działalność i oddziaływanie na pozostałe obszary kraju), gdyż obecny system sprawozdawczości w tym zakresie nie pozwala na pełną i dogłębną analizę przedmiotu.

## Bibliografia

- Agencje zatrudnienia 2006 rok, <http://www.psz.praca.gov.pl/main.php?do=ShowPage&nPID=867743&pT=details&sP=CONTENT,objectID,899985>. [dostęp z dn. 31.10.2013].
- Agencje zatrudnienia 2007 rok. Informacja z działalności agencji zatrudnienia, <http://www.psz.praca.gov.pl/main.php?do=ShowPage&nPID=867743&pT=details&sP=CONTENT,objectID,911633>. [dostęp z dn. 31.10.2013].
- Agencje zatrudnienia 2008 rok. Informacja z działalności agencji zatrudnienia, <http://www.psz.praca.gov.pl/main.php?do=ShowPage&nPID=867743&pT=details&sP=CONTENT,objectID,935772>. [dostęp z dn. 31.10.2013].
- Agencje zatrudnienia 2009 rok, <http://www.psz.praca.gov.pl/main.php?do=ShowPage&nPID=867743&pT=details&sP=CONTENT,objectID,963965>. [dostęp z dn. 31.10.2013].
- Agencje zatrudnienia 2010 rok, <http://www.psz.praca.gov.pl/main.php?do=ShowPage&nPID=867743&pT=details&sP=CONTENT,objectID,991421>. [dostęp z dn. 31.10.2013].
- Informacja o działalności agencji zatrudnienia w 2012 roku, <http://www.psz.praca.gov.pl/main.php?do=ShowPage&nPID=867743&pT=details&sP=CONTENT,objectID,1014648>. [dostęp z dn. 31.10.2013].
- Informacja o działalności agencji zatrudnienia w 2012 roku, <http://www.psz.praca.gov.pl/main.php?do=ShowPage&nPID=867743&pT=details&sP=CONTENT,objectID,1004926>. [dostęp z dn. 31.10.2013].
- Raport z działalności agencji zatrudnienia w 2003 roku, <http://www.psz.praca.gov.pl/main.php?do=ShowPage&nPID=867743&pT=details&sP=CONTENT,objectID,867942>. [dostęp z dn. 31.10.2013].
- Raport z działalności agencji zatrudnienia w 2004 roku, <http://www.psz.praca.gov.pl/main.php?do=ShowPage&nPID=867743&pT=details&sP=CONTENT,objectID,868001>. [dostęp z dn. 31.10.2013].
- Raport z działalności agencji zatrudnienia w 2005 roku, <http://www.psz.praca.gov.pl/main.php?do=ShowPage&nPID=867743&pT=details&sP=CONTENT,objectID,882410>. [dostęp z dn. 31.10.2013].

### **Akty prawne**

Ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw, (Dz. U. z 2009, Nr 6, poz. 33 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 9 lipca 2003 r. o zatrudnianiu pracowników tymczasowych, (Dz. U. z 2003, Nr 166, poz. 1608 z późn. zm.)

### **Netografia**

<http://www.kraz.praca.gov.pl/StronaGlowna.aspx>. [dostęp z dn. 15.11.2013].